

FORELESNING 19

ELE3717

EIVIND EKINSEN

MAR 22 2012

MATEMATIKK VF.

PLAN:

- ① Repetisjon: Diff. likninger som kan løses ved
- direkte integrasjon - separable diff. likninger
- ② Lineære første ordens diff. likninger og
integrerende faktorer.

Generelt om diff. likninger

Ordinære - funksjoner i en variabel
derivasjon mht en variabel

Partielle - funksjoner i flere variable
partielle deriverte i diff. likninger } ikke pensum

orden : ordenen til en diff. likning = høyeste
ordens derivert som inngår i diff. likningen

Ex: $y' = te^t$
 $y' = y - y^2$ } første ordens

$y'' - 2y' + 3y = 0$ andre ordens

① Repetisjon:

Ex: $y' = te^t$ kan løses direkte ved integrasjon

$$y = \int te^t dt$$

" "
 u v'

$$= \int u \cdot v - \int u'v dt$$

$$= t \cdot e^t - \int 1 \cdot e^t dt$$

$$y = \underline{\underline{te^t - e^t + C}}$$

Ex: $y' = y - y^2 = (y - y^2) \cdot 1$

Separabel

$$\frac{1}{y - y^2} y' = 1$$

$$\int \frac{1}{y - y^2} \underbrace{y' dt}_{dy} = \int 1 dt$$

$$\int \frac{1}{y - y^2} dy = \int 1 dt$$

$$\int \left(\frac{1}{y} + \frac{1}{1-y} \right) dy = t + C$$

$$\ln |y| - \ln |1-y| = t + C$$

$$\int \frac{1}{y - y^2} dy = \int \frac{1}{(y - y^2)} dy$$

$$= \int \frac{1}{u} \cdot \frac{du}{1-2y}$$

$u = y - y^2$
 $u' = 1 - 2y$

$$= \int \frac{1}{y \cdot (1-y)} dy$$

$$= \int \frac{A}{y} + \frac{B}{1-y} dy$$

$$1 = A \cdot (1-y) + B \cdot y$$

$$A=1, B=1$$

$$\ln |y| - \ln |1-y| = t + C$$

$$e^{\ln |y| - \ln |1-y|} = e^{t+C}$$

$$\frac{|y|}{|1-y|} = e^t \cdot e^C$$

$$\frac{y}{1-y} = \boxed{\pm e^C} e^t = Ke^t$$

$$y = Ke^t \cdot (1-y) = Ke^t - Ke^t \cdot y$$

$$y + Ke^t \cdot y = Ke^t$$

$$y \cdot (1 + Ke^t)$$

$$y = \frac{Ke^t}{1 + Ke^t}$$

② Lineære første ordens diff. ligninger (integrerende faktor)

Defn: En lineær første ordens diff. ligan.
har formen

$$y' + a(t) \cdot y = b(t)$$

der $a(t), b(t)$ er funktioner i t .

Enkelt tilfælde: $a(t) = a$, $b(t) = b$ er konstanter

$$y' + ay = b$$

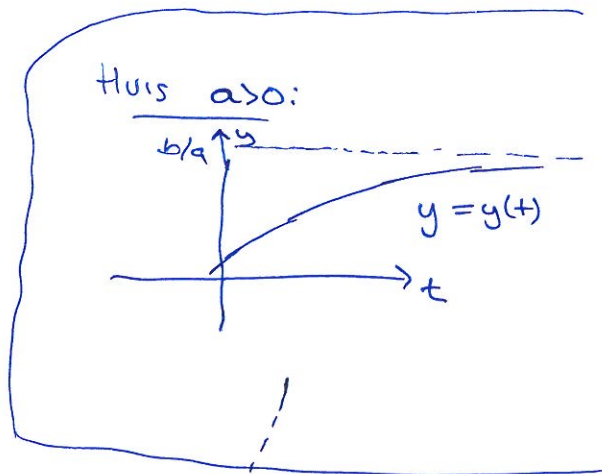
$| \cdot e^{at}$ ← integrerende faktor

$$\underbrace{y' e^{at} + a e^{at} y}_{= (y \cdot e^{at})'} = b e^{at}$$

$$y \cdot e^{at} = \int b e^{at} dt$$

$$y \cdot e^{at} = b \cdot \frac{1}{a} \cdot e^{at} + C$$

$$\underline{\underline{y = \frac{b}{a} + C e^{-at}}}$$

generell formel
når a, b er
konstanter

Eks:
$$\left. \begin{aligned} P' &= \lambda \cdot (D - S) \\ D &= a - bP \\ S &= \alpha + \beta P \end{aligned} \right\} \lambda, a, b, \alpha, \beta \text{ er konstanter} \\ \text{(positive)}$$

$$P' = \lambda \cdot ((a - bP) - (\alpha + \beta P))$$

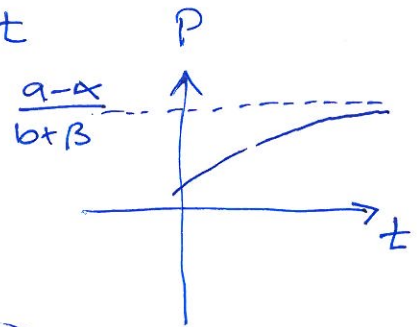
$$P' = \lambda(a - \alpha) - \lambda(b + \beta)P$$

$$P' + \lambda(b + \beta)P = \lambda(a - \alpha)$$

$$\Downarrow \\ P = \frac{\lambda(a - \alpha)}{\lambda(b + \beta)} + C e^{-\lambda(b + \beta)t}$$

$$\boxed{\begin{aligned} y' + ay &= b \\ y &= \frac{b}{a} + C e^{-at} \end{aligned}}$$

$$P(t) = \frac{a - \alpha}{b + \beta} + C \cdot e^{-\lambda(b + \beta)t}$$

Med numeriske verdi (eksempel):

$$\left. \begin{aligned} P' &= 0.5(D - S) \\ D &= 5000 - 4P \\ S &= 1000 + 6P \end{aligned} \right\} \begin{aligned} \lambda &= 0.5 \\ a &= 5000, b = 4 \\ \alpha &= 1000, \beta = 6 \end{aligned}$$

$$\Downarrow \\ P(t) = \frac{4000}{10} + C \cdot e^{-0.5 \cdot 10t} \\ = 400 + C e^{-5t}$$

$$\left. \begin{aligned} p(0) &= 400 + C \cdot e^0 \\ &= 400 + C \\ \Downarrow \\ C &= p(0) - 400 \end{aligned} \right\} \Rightarrow \underline{\underline{p(t) = 400 + (p(0) - 400)e^{-5t}}}$$

Lineære første ordens differentialligninger - generelt tilfælde

$$y' + a(t) \cdot y = b(t) \quad | \cdot u = \text{integrerende faktor}$$

$$y' \cdot u + a(t) \cdot u \cdot y = b(t) \cdot u$$

$$(y \cdot u)' = b(t) \cdot u$$

$$y \cdot u = \int b(t) \cdot u \, dt$$

$$y = \frac{1}{u} \cdot \int b(t) \cdot u \, dt$$

Hvordan finde u
(integrerende faktor)

For at $(y \cdot u)' = y' u + a(t) u y$
så må vi ha

$$u' = a(t) \cdot u$$

Vi kan vælge

$$u = e^{\int a(t) dt}$$

Ex:

$$y' + \overset{a(t)}{2t} y = \overset{b(t)}{t}$$

$$y' e^{t^2} + 2t e^{t^2} \cdot y = t e^{t^2}$$

$$(y \cdot e^{t^2})' = t e^{t^2}$$

$$y \cdot e^{t^2} = \int t e^{t^2} dt =$$

$$\begin{cases} u = t^2 \\ du = 2t \cdot dt \end{cases}$$

$$\int t \cdot e^u \cdot \frac{du}{2t} = \frac{1}{2} e^u + C$$
$$= \frac{1}{2} \cdot e^{t^2} + C$$

$$y \cdot e^{t^2} = \frac{1}{2} e^{t^2} + C$$

$$y = \frac{1}{2} + C \cdot e^{-t^2}$$

Ex: $y' + \underbrace{3t^2}_{a(t)} y = e^{-t^3}, \quad y(0) = 2$

$$(y \cdot e^{t^3})' = e^{-t^3} \cdot e^{t^3} = 1$$

$$\int 3t^2 dt$$

$$u = e^{t^3}$$

$$= e^{t^3 + C} = e^{t^3}$$

$$y \cdot e^{t^3} = \int 1 dt = t + C$$

$$y = \frac{te^{-t^3} + Ce^{-t^3}}{e^{-t^3}} = \frac{t+C}{e^{t^3}}$$

$y(0) = 2$: $2 = \frac{0+C}{e^0} = C$

$$C = 2$$

⇓

$$y = \frac{t+2}{e^{t^3}}$$

Ex: $y' + \ln t \cdot y = t$

$$(y \cdot e^{t - t \ln t})' = t e^{t - t \ln t}$$

$$y \cdot e^{t - t \ln t} = \int t e^{t - t \ln t} dt$$

(finnen ikke løsning)

$$a(t) = -\ln t$$

$$\int a(t) = \int -\ln t dt$$

$$= -(t \cdot \ln t - t) + C$$

$$= -t \ln t + t + C$$

$$u = e^{-t \ln t + t}$$

$$= \frac{e^t \cdot e^{-t \ln t}}{e^{-t \ln t + t}}$$

$$\left(= \frac{e^t}{(e^{\ln t})^t} = \frac{e^t}{t^t} \right)$$